

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2024. № 6.

**DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.6.82>
УДК 336.221+657]:631.11**

*О. С. Якубишин,
аспірант першого року контрактної форми навчання з відривом від
виробництва зі спеціальності 071 Облік і оподаткування,
Вінницький національний аграрний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-6802-8575>*

ВПЛИВ ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА НА ОРГАНІЗАЦІЮ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

*О. Yakubyshyn,
Postgraduate student of the first year of the contract form of study with separation
from production, major 071 Accounting and taxation,
Vinnytsia National Agrarian University, Vinnytsia*

THE IMPACT OF TAXATION OF AGRARIAN BUSINESS ENTITIES ON THE ORGANIZATION OF ACCOUNTING

Визначено, що в наукових дослідженнях нині актуальними є питання обліку та оподаткування суб'єктів аграрного підприємництва різних організаційно-правових форм та форм власності. Досліджено динаміку і структуру надходжень від платників єдиного податку до місцевих бюджетів за період 2018-2023 рр. З'ясовано, що варіація сплати єдиного податку обумовлена інструментами податкового стимулювання бізнесу,

який відноситься до спрощеної системи оподаткування, та ризиками підприємницької діяльності. Представлено історичні етапи розвитку механізму оподаткування сільгосппідприємств України. Відзначено, що податкова система України для аграріїв не завжди захищає інтереси всіх сторін. Охарактеризовано два варіанти оподаткування суб'єктів аграрного підприємництва: загальна та спрощена система оподаткування. Розкрито критерії віднесення сільськогосподарських товаровиробників до 4 групи платників єдиного податку. Розкрито об'єкт, базу та ставки єдиного податку платників 4 групи. Обґрунтовано можливість обрання іншої групи платника єдиного податку в разі невідповідності віднесення до платників 4 групи. Розкрито сутність загальної системи оподаткування сільськогосподарських підприємств та фізичних осіб-підприємців. Досліджено підходи до організації обліку сільськогосподарських підприємств з врахуванням різних критеріїв законодавства. Відзначено, що головним питанням в системі обліку і оподаткування аграрного підприємництва є уточнення суб'єктного складу платників податків для можливості запровадження диференційованого підходу до адміністрування податків та спрощення ведення обліку.

It was determined that the issues of accounting and taxation of subjects of agrarian entrepreneurship of various organizational and legal forms and forms of ownership are currently relevant in scientific research. The dynamics and structure of revenues from single tax payers to local budgets for the period 2018-2023 were studied. It was found that the variation in the payment of the single tax is due to the instruments of tax stimulation of business, which belongs to the simplified taxation system, and the risks of entrepreneurial activity. The historical stages of the development of the mechanism of taxation of agricultural enterprises of Ukraine are presented. It was noted that the tax system of Ukraine for farmers does not always protect the interests of all parties. It has been confirmed that according to the current legislation, subjects of agrarian entrepreneurship can be

both legal entities - business subjects of any organizational and legal form and form of ownership, as well as natural persons-entrepreneurs. And depending on this, they can choose two options for taxation: the general or simplified taxation system. The criteria for assigning agricultural producers to 4 groups of single tax payers have been revealed. The object, base and rates of the single tax of payers of the 4th group have been disclosed. The possibility of selecting a different group of single tax payers in case of inconsistency in classification among the payers of the 4th group is substantiated. The essence of the general system of taxation of agricultural enterprises and individual entrepreneurs is revealed. Approaches to the organization of accounting of agricultural enterprises, taking into account various criteria of legislation, were studied. The features of the general taxation system for small enterprises are characterized. It was noted that the main issue in the system of accounting and taxation of agrarian entrepreneurship is the clarification of the subject structure of taxpayers for the possibility of introducing a differentiated approach to tax administration and simplifying record keeping.

Ключові слова: *облік, оподаткування, суб'єкти аграрного підприємництва, сільськогосподарські підприємства, єдиний податок, спрощена система оподаткування.*

Keywords: *accounting, taxation, subjects of agrarian entrepreneurship, agricultural enterprises, single tax, simplified taxation system.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи прикладними завданнями. Постійні зміни у податковій системі породжують опір щодо нарахування та сплати податків і як результат – «вихід у тінь». Оподаткування діяльності суб'єктів аграрного підприємництва є одним із важливих елементів податкової системи України. Проте сучасна податкова система має нестабільний та складний характер, що, на наше переконання, є негативним чинником для розвитку підприємств аграрного виробництва. За сучасних умов нестабільного економічного

розвитку країни доцільним є пошук і наукове обґрунтування положень та механізмів фіскальної політики держави, а також забезпечення якісного рівня облікового забезпечення податкових розрахунків підприємств різних організаційно-правових форм господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Формат системи оподаткування суб'єктів господарювання завжди є предметом досліджень як науковців так і практиків. Так, Волохова І.С. оцінює ефективність дії механізмів оподаткування підприємств – виробників сільськогосподарської продукції, а також вносить пропозиції щодо посилення його регулюючої і стимулюючої функцій [1]. Добрунік Т.П. досліджує аспекти спрощеної системи оподаткування та вносить пропозицій щодо шляхів її вдосконалення з урахуванням вимог прийнятої Національної стратегії доходів до 2030 року [2]. Подолянчук О.А. вивчає проблемні питання системи обліку аграрних підприємств та суб'єктів малого підприємництва [4-6]. Скрипник С.В., Лавров Р.В. та Шепель І.В. аналізують облікові та податкові аспекти суб'єктів малого підприємництва [8]. Тулуш Л.Д. вивчає напрями реформування й розвитку системи оподаткування сільськогосподарських товаровиробників в умовах трансформації спеціальних податкових режимів [9]. Юрчишена Л.В. та Паращун О.В. запропонували концепцію механізму оподаткування аграріїв з метою вдосконалення механізму оподаткування шляхом установлення податкового навантаження на підприємства галузі, що відповідатиме їх податковому потенціалу та, як наслідок, забезпечить рівність умов оподаткування сільськогосподарських підприємств різних категорій [10].

Високо оцінюючи наукові праці вчених, варто відзначити про актуальність теми дослідження в частині організації обліку суб'єктами аграрного сектору з врахуванням системи оподаткування, виду діяльності та розміру.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою наукової публікації є дослідження можливих варіантів системи оподаткування

сільськогосподарських підприємств та визначення їх впливу на організацію обліку та податкових розрахунків.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах воєнного стану аграрний сектор економіки зазнав значних втрат ресурсів, що вплинуло на зростання витрат і зниження показників результативності виробничої діяльності. Проте сільське господарство залишається провідною галуззю, яка забезпечує податкові надходження до бюджету у вигляді єдиного податку.

Задля розкриття мети дослідження вважаємо за потрібне представити динаміку та структуру надходжень єдиного податку (ЄП) до місцевих бюджетів країни, щоб визначити реальне уявлення в частині економіки підприємництва аграрного сектору (табл. 1).

Таблиця 1. Динаміка та структура надходжень від платників єдиного податку

Показники	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.
Єдиний податок, млн. грн.	29564,2	35270,2	38031,0	46282,4	47226,1	55805,3
Єдиний податок, сплачений фізичними особами-підприємцями, млн. грн.	19875,6	24952,7	27626,6	34813,2	32888,2	38004,9
Частка ЄП, сплаченого фізичними особами-підприємцями, у загальній сумі єдиного податку, %	67,2	70,7	72,6	75,2	69,6	68,1
Єдиний податок, сплачений юридичними особами, млн. грн.	4416,4	5044,4	5066,2	6175,4	9844,2	11938,6
Частка ЄП, сплаченого юридичними особами – платниками 3 групи, у загальній сумі ЄП, %	15,0	14,3	13,3	13,3	20,8	21,4
Єдиний податок, сплачений с/г товаровиробниками	5272,2	5273,1	5338,1	5293,8	4493,6	5861,7
Частка ЄП, сплаченого с/г товаровиробниками, у загальній сумі ЄП, %	17,9	14,1	11,5	9,5	9,5	10,5

Джерело: [2]

Дані таблиці 1 дають можливість відзначити, що варіація сплати єдиного податку обумовлена інструментами податкового стимулювання бізнесу, який відноситься до спрощеної системи оподаткування, та ризиками підприємницької діяльності.

Так можна стверджувати, що оподаткування є важливою складовою системи фінансового регулювання розвитку агропромислового виробництва, одним із важелів впливу на вирішення проблем, пов'язаних із суспільною значущістю сільського господарства [10, с. 271].

Враховуючи напрацювання вчених [10, с. 271] та зміни чинного податкового законодавства можна еволюцію розвитку механізму оподаткування сільгосппідприємств України можна умовно розділити на декілька етапів (рис. 1).

Перший етап розбудови української податкової політики для сільгосппідприємств у 1991-1996 рр. характеризується мінімальним податковим навантаженням, що позитивно вплинуло на ефективність діяльності сільгоспвиробників і підтверджується значенням показника рентабельності. У період 1997-1998 рр. податкове навантаження на сільськогосподарських товаровиробників досягло піку, що вплинуло на зниження ефективності діяльності, та, як наслідок, призвело до отримання від'ємних показників рентабельності [10, с. 272].

Внаслідок цього державні органи вводять фіксований сільськогосподарський податок і спеціальний режим оподаткування ПДВ, що зумовило початок другого етапу розвитку податкової політики для аграріїв. Така практика дала свої результати – протягом 1999-2014 рр. значення рентабельності поступово вирівнюється і досягає прийнятних відміток [10, с. 272].

Аналіз третього етапу розвитку фіскальної практики для сільськогосподарських товаровиробників показує, що підвищення ставок оподаткування та відміна спеціального режиму ПДВ, починаючи з 2016 р., не особливо вплинули на значення рентабельності діяльності сільгосппідприємств. Це дало можливість висловити припущення, що такий податковий режим є більш-менш комфортним для підприємств галузі сільського господарства, хоча й, безумовно, потребує вдосконалення. Або ж, як варіант, що підприємства галузі сільського господарства відносно міцно

стоять на ногах і вже не потребують такої сильної державної підтримки [10, с. 272].

Рис. 1. Історія системи оподаткування сільськогосподарських підприємств

*Джерело: сформовано за [10, с. 271] та доповнено автором**

Четвертий етап пов'язаний із запровадженням мінімального податкового зобов'язання (МПЗ) в частині нарахування єдиного податку платниками 4 групи.

Кожен із платників плати за землю зобов'язаний розрахувати МПЗ. Виняток, коли МПЗ не застосовується – якщо розмір земельної ділянки не перевищує 0,5 га, а також інші випадки передбачені нормами ПКУ.

Для платника плати за землю МПЗ означає, що з кожного гектару землі треба сплатити певну суму обов'язкових податків, і вона не може бути меншою від встановленого державою МПЗ. Також для виробників власної сільськогосподарської продукції (крім тваринництва), дохід від продажу якої перевищуватиме за звітний рік 12 розмірів МЗП, буде оподатковуватись податком з доходів фізичних осіб у розмірі 18 % та 1,5 % військового збору. МПЗ розраховується щодо до будь-якої категорії земельних ділянок за визначеними формулами. [6].

Таким чином, податкова система України для аграріїв не завжди захищає інтереси всіх сторін. На думку вчених «розвиток агрохолдингів і масштабів їх господарювання на селі внаслідок об'єктивно вищої конкурентоспроможності «вибиває» з економічної сфери інші форми економічної активності на селі, особливо зі сфери сільськогосподарського виробництва». Тому є припущення, що великі підприємства у сфері сільського господарства використовують спрощений режим оподаткування як форму збереження прибутків та використання їх у власних інтересах, внаслідок узаконеного ухиляння від сплати податків. Отже, дрібні виробники сільськогосподарської продукції, що є базовими для становлення галузі, в умовах тієї уніфікованої податкової політики, що пропонує вітчизняне законодавство, об'єктивно втрачають свою конкурентоспроможність на ринку [10, с. 273].

Відзначимо, що за чинним законодавством, суб'єктами аграрного підприємництва можуть бути як юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, так і фізичні

особи-підприємці. І залежно від цього, ними може обиратися два варіанти оподаткування: загальна або спрощена система оподаткування.

Спрощена система оподаткування, обліку та звітності – це особливий механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів, на сплату єдиного податку в порядку та на умовах, визначених главою 1 Податкового кодексу України (ПКУ), з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності [3].

Загальна система оподаткування складається з сукупності податків і зборів до бюджету, що нараховуються у встановленому законами України порядку [4].

Як відзначають науковці, спрощена система оподаткування (ССО) була створена з метою стимулювання підприємницьких ініціатив, зокрема за допомогою полегшення обліку та звітності, що сприяло вступу на ринок нових учасників, зокрема фізичних осіб-підприємців (ФОП). З моменту її введення, ССО зазнала ряд змін, що торкнулись таких аспектів, як: розмір єдиного податку (ЄП), методика його обчислення, список податків, що замінюються ЄП, а також критерії, які визначають можливість для підприємств та ФОП застосовувати ССО. В загальному підсумку, ССО представляє собою унікальний податковий механізм, що дозволяє замінити платіж окремих податків і зборів, визначених п. 297.1 ПКУ, сплатою єдиного податку, а також вести спрощений облік і звітність [8].

Для сільськогосподарських підприємств спрощена система оподаткування передбачає сплату ЄП як платників 4 групи. За нормами ПКУ такі сільськогосподарські підприємства звільняються від сплати наступних податків і зборів: податку на прибуток, податку на майна (в частині податку на земельну ділянку сільськогосподарського призначення), рентної плати за спеціальне використання води [3].

Платниками 4 групи ЄП можуть виступати сільськогосподарські підприємства, які відносяться до сільськогосподарських товаровиробників та і фізичні особи-підприємці.

У п. 14.1.235. ПКУ приведено визначення: «сільськогосподарський товаровиробник – юридична особа незалежно від організаційно-правової форми або фізична особа-підприємець, яка займається виробництвом сільськогосподарської продукції або розведенням, вирощуванням та виловом риби у внутрішніх водоймах (озерах, ставках та водосховищах) та її переробкою на власних чи орендованих потужностях, у тому числі власновиробленої сировини на давальницьких умовах, та здійснює операції з її постачання [3].

Разом з тим, є певні критерії віднесення сільськогосподарських товаровиробників до 4 групи платників єдиного податку (рис. 2).

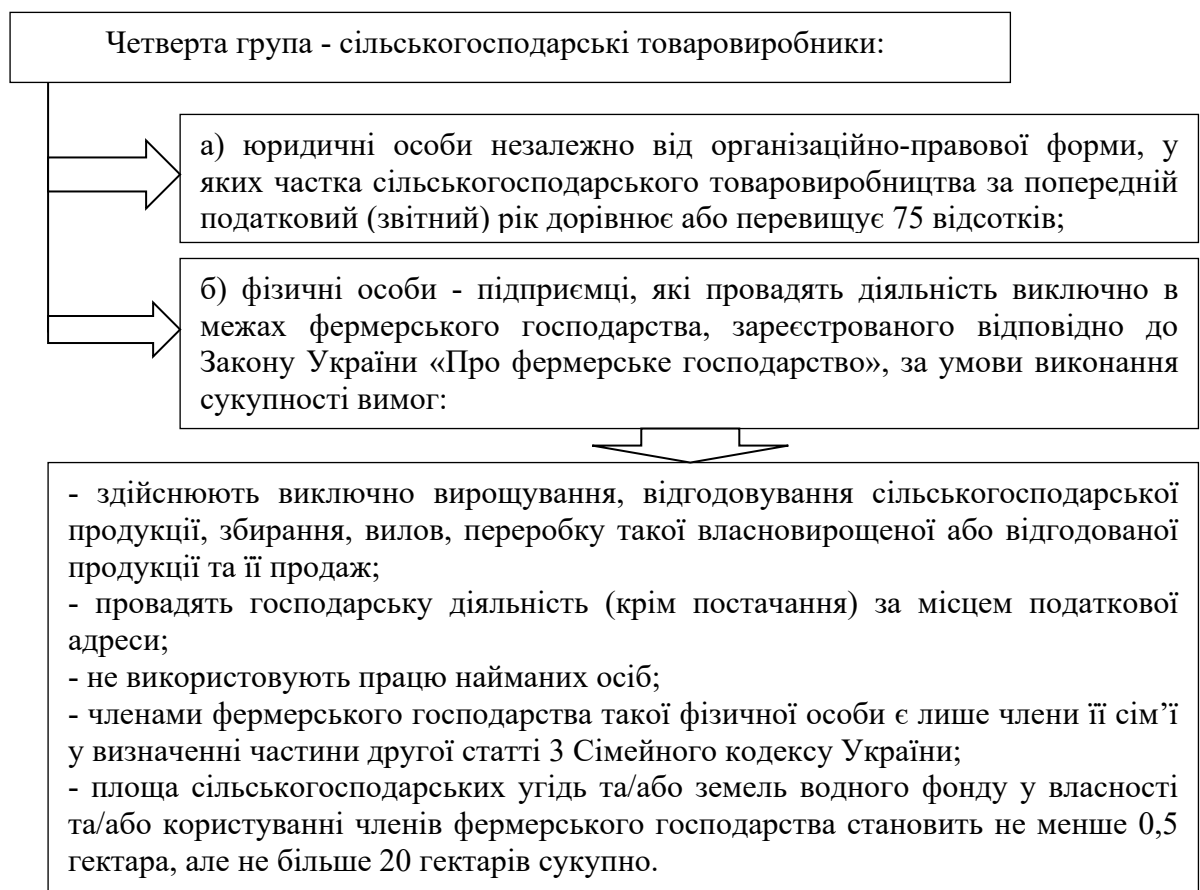

Рис. 2. Категорії платників єдиного податку 4 групи

Джерело: сформовано за [3]

Таким чином, об'єктом оподаткування для платників єдиного податку четвертої групи є площа сільськогосподарських угідь (ріллі, сіножатей, пасовищ і багаторічних насаджень) та/або земель водного фонду (внутрішніх

водойм, озер, ставків, водосховищ), що перебуває у власності сільськогосподарського товаровиробника або надана йому у користування, у тому числі на умовах оренди [3].

Для того щоб визначити базу оподаткування необхідно бази використати нормативну грошову оцінку 1 га сільськогосподарських угідь (ріллі, сіножатей, пасовищ і багаторічних насаджень), а для земель водного фонду (внутрішніх водойм, озер, ставків, водосховищ) – нормативну грошову оцінку ріллі в області, враховуючи коефіцієнт індексації, визначений станом на 1 січня базового податкового (звітного) року [3].

Для платників IV групи розмір ставок єдиного податку з 1 га с.г. угідь або земель водного фонду залежить від категорії земель, їх розташування (табл. 2).

Таблиця 2. Ставки ЄП платників 4 групи, визначені ПКУ

Категорія земель	Ставка, % від нормативної грошової оцінки
рілля, сіножаті і пасовища	0,95
рілля, сіножаті і пасовища, розташовані у гірських зонах та на поліських територіях	0,57
багаторічні насадження (крім багаторічних насаджень, розташованих у гірських зонах та на поліських територіях)	0,57
багаторічні насадження, розташовані у гірських зонах та на поліських територіях	0,19
землі водного фонду	2,43
с.г. угідь, що перебувають у закритому ґрунті	6,33

Джерело: сформовано за [3]

Варто зазначити, що якщо хоча б одна з вимог не відповідає, то такий суб'єкт сільськогосподарського бізнесу може обрати інші групи платника єдиного податку:

- друга група (ставка 20% розміру мінімальної заробітної плати) – ФОП, які здійснюють різного роду види діяльності та надають послуги населенню та юридичним особам за чітко визначеним переліком, можуть використовувати працю найманих осіб (до 10 осіб), обсяг доходу протягом календарного року не перевищує 834 мінімальних заробітних плат;

- третя група (ставка 3% доходу – якщо особа є платником ПДВ; 5% доходу – якщо особа не є платником ПДВ) – юридичні особи та ФОП, які

використовують працю найманих осіб (кількість осіб не обмежена), обсяг доходу протягом календарного року не перевищує 1167 мінімальних заробітних плат [3].

Якщо ж не можна обрати варіанти оподаткування за спрощеною системою, то суб'єкти господарювання можуть обрати загальну систему оподаткування (для юридичних осіб та для ФОП).

Загальна система оподаткування для юридичних осіб передбачає нарахування і сплату податку на прибуток, визначеного на підставі даних фінансового обліку і, при потребі, коригування фінансового результату на податкові різниці.

Податок на прибуток підприємств – це прямий податок, сплачуваний підприємствами з прибутку, одержаного від реалізації продукції (робіт, послуг), основних фондів, нематеріальних активів, цінних паперів, валютних цінностей, інших видів фінансових ресурсів та матеріальних цінностей, а також із прибутку від орендних операцій, роялті та від позареалізаційних операцій [5, с. 140].

Механізм розрахунку об'єкта оподаткування податку на прибуток в передбачає використання Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) форми №2 та коригування фінансового результату на податкові різниці (рис. 3).

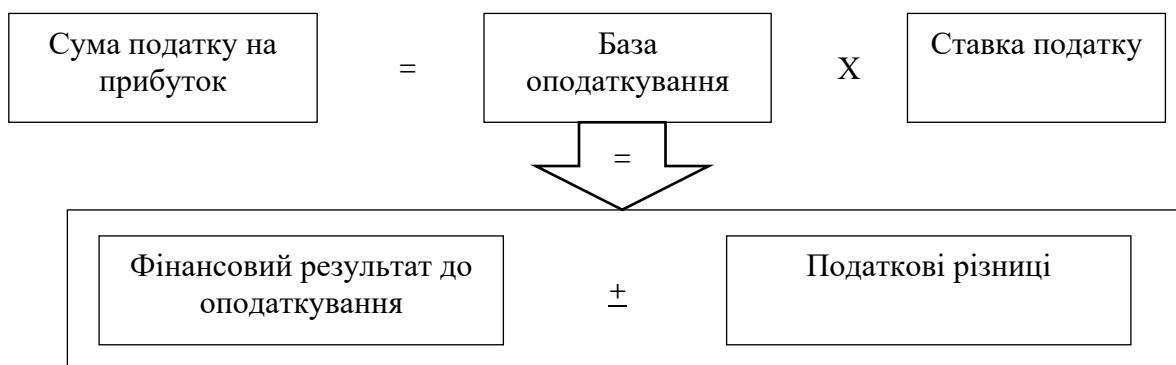

Рис. 3. Механізм розрахунку суми податку на прибуток
Джерело: [5, с. 143]

Загальна система оподаткування (ЗСО) для малих підприємств в Україні має низку специфічних особливостей:

– Відкритість для всіх видів діяльності. Підприємці, що використовують ЗСО, можуть займатися будь-яким видом діяльності, що не заборонений законодавством. Вони також можуть мати необмежену суму доходу та кількість найманих працівників.

– Відсутність податкових пільг. На відміну від деяких інших систем оподаткування, підприємці на ЗСО не мають права на пільги або повне чи часткове звільнення від сплати певних податків і зборів.

– Загальне оподаткування. ЗСО включає сплату всіх видів податків і зборів, відповідно до податкового законодавства України.

– Залежність від доходів і витрат. Головна перевага ЗСО полягає в тому, що сума податків, що сплачуються, в основному залежить від обсягу отриманих доходів та здійснених витрат. Це означає, що якщо підприємець не отримав доходів за звітний період, він не сплачує відповідні податки.

– Немає обмежень. Відрізняється від єдиного податку, в ЗСО немає обмежень щодо обсягів реалізації, виду діяльності, кількості найманих працівників.

– Складність. Основний недолік ЗСО полягає в її складності. Підприємці повинні вести облік і документально підтверджувати свої доходи і витрати.

– Підходить для нерегулярної діяльності. ЗСО може бути вигідною для підприємців, що здійснюють свою діяльність не регулярно, а також при невисокій рентабельності продажів, оскільки об'єктом оподаткування є чистий прибуток (загальний дохід мінус витрати) [8].

Ще одним із варіантів оподаткування сільськогосподарських підприємств є загальна система оподаткування для ФОП із нарахуванням і сплатою податку з доходів фізичних осіб за ставкою 18% із суми чистого доходу.

Разом з тим сільськогосподарські підприємства нараховують і сплачують податок на додану вартість (ПДВ), податок з доходів фізичних осіб (ПДФО), єдиний соціальний внесок (ЄСВ) та військовий збір (ВЗ) [пку].

Як зазначають науковці, ССО була створена з метою стимулювання підприємницьких ініціатив, зокрема за допомогою полегшення обліку та звітності, що сприяло вступу на ринок нових учасників, зокрема ФОП. З моменту її введення, ССО зазнала ряд змін, що торкнулись таких аспектів, як: розмір ЄП, методика його обчислення, список податків, що замінюються ЄП, а також критерії, які визначають можливість для підприємств та ФОП застосовувати ССО. Сьогодні спрощена системи оподаткування надає можливість замінити низку податків єдиним податком, що спрощує облік та знижує податкове навантаження, однак попри це малий бізнес має додаткові бюджетні навантаження, що створює непрозорі умови для створення та функціонування суб'єктів малого підприємництва [2].

Нині відсутня однозначна думка серед науковців, політиків, практиків щодо недоцільності чи необхідності подальшого використання спрощених режимів оподаткування виробників сільськогосподарської продукції. Збереження спеціальних режимів оподаткування таких виробників продиктоване необхідністю їх фінансової підтримки за умов членства України в світовій організації торгівлі. Водночас наявні податкові пільги завдають шкоди розвитку конкурентного середовища в реальній економіці країни. Відповідно, аргументованою є позиція скасування спеціальних режимів оподаткування сільгоспвиробників в Україні або ж суттєвого реформування механізму їх оподаткування [1, с. 22].

З цього приводу можна відзначити, що великі та середні підприємства просто вдало користуються пільговим оподаткуванням і додатково зберігають кошти у вигляді послабленого податкового навантаження, додаючи їх до своїх колосальних прибутків. Внаслідок цього левову частку доходів у вигляді податкових надходжень недоотримує бюджет України, а дрібні сільгоспвиробники змушені щоразу «виживати» в такому конкурентному середовищі [10, с. 273].

Натомість середні й малі сільгосптоваровиробники, що є базисом розвитку аграрної галузі в європейських країнах, неспроможні на рівних

конкурувати з великими агроформуваннями, а тому із року в рік зменшують обсяги діяльності, займаючи лише ринкові ніші, які є непривабливими для високорентабельних суб'єктів, або віддаючи останнім землі у приховану оренду [9, с. 67].

Таким чином, податкова система України для аграріїв не завжди захищає інтереси всіх сторін. Погоджуємось із думкою науковці, що «розвиток агрохолдингів і масштабів їх господарювання на селі внаслідок об'єктивно вищої конкурентоспроможності «вибиває» з економічної сфери інші форми економічної активності на селі, особливо зі сфери сільськогосподарського виробництва». Тому є припущення, що великі підприємства у сфері сільського господарства використовують спрощений режим оподаткування як форму збереження прибутків та використання їх у власних інтересах, внаслідок узаконеного ухиляння від сплати податків. Отже, дрібні виробники сільськогосподарської продукції, що є базовими для становлення галузі, в умовах тієї уніфікованої податкової політики, що пропонує вітчизняне законодавство, об'єктивно втрачають свою конкурентоспроможність на ринку [10, с. 273].

Нині відбувається поступове позбавлення сільськогосподарських підприємств податкових преференцій в частині застосування стимулюючих режимів оподаткування та їх поетапне переведення на загальні податкові умови. На нашу думку, спрощена система оподаткування для аграрного сектору повинна застосовуватися з врахуванням обсягів отриманого доходу. Тобто, великі підприємства – перевести на загальну систему оподаткування, а для малого та середнього бізнесу – залишити спрощену систему. Це в свою чергу призведе до збільшення доходів бюджету України за рахунок аграрного сектору економіки. Також вважаємо, що зміни в системі оподаткування повинні супроводжуватися і реформуванням системи обліку для суб'єктів малого аграрного бізнесу в сторону його спрощення.

Зауважимо, що, незалежно від того, яка система оподаткування обрана суб'єктами підприємництва, вони зобов'язані вести належний бухгалтерський облік і формувати різну за призначенням звітність.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» підприємство самостійно обирає форму бухгалтерського обліку як певну систему реєстрів обліку, порядку і способу реєстрації та узагальнення інформації в них з дотриманням єдиних засад, встановлених Законом, та з урахуванням особливостей своєї діяльності і технології обробки облікових даних, затверджує правила документообороту, додаткову систему рахунків і реєстрів аналітичного обліку [7].

Загальною умовою для всіх платників податків є достовірність формування інформації щодо визначення бази оподаткування відповідним податком. Така інформація має бути сформована в системі бухгалтерського обліку. Щодо ведення обліку та подання фінансової звітності, то дана складова спрощеної системи має певні особливості. Юридичні особи, які є суб'єктами мікро підприємництва та одночасно платниками єдиного податку, зобов'язані вести бухгалтерський облік та подавати фінансову звітність відповідно до загальних вимог облікового законодавства. Специфіка полягає тільки у застосуванні реєстрів обліку та комплекту фінансової звітності [2].

Фізичні особи-підприємці для обліку результатів своєї діяльності мають вести спеціальний реєстр обліку доходів для накопичення даних, які потрібні для складання податкової звітності. Так, єдиноподатники 1–2 групи, а також 3 групи за ставкою 5% – неплатники ПДВ для фіксації отриманих доходів за звітний період ведуть Книгу обліку доходів, яка має довільну форму. Що стосується платників єдиного податку 3 групи за ставкою 3%, то вони мають вести регламентовану Книгу обліку доходів та витрат [2].

Що стосується суб'єктів аграрного бізнесу малих форм господарювання (юридичних та фізичних осіб-підприємців), то вони зобов'язані також вести точний облік і формувати податкові декларації, а також інші форми звітності, що є складним і трудомістким процесом для

окремих платників податків. Тому, на наше переконання, з боку держави має бути запровадженні дієві механізми підтримки таких суб'єктів як в частині оподаткування так і узагальнення даних в системі обліку.

Висновки та перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Нині розвиток малого аграрного підприємництва є потужним базисом економіки країни та стереотипом соціально відповідальних суб'єктів. Головним питанням в системі обліку і оподаткування аграрного підприємництва є уточнення суб'єктного складу платників податків для можливості запровадження диференційованого підходу до адміністрування податків та спрощення ведення обліку.

Перспективою подальших досліджень може стати детальне вивчення практики та проблем обліку операцій оподаткування сільськогосподарських підприємств задля удосконалення їх адміністрування та організації обліку.

Література

1. Волохова І.С. Механізм оподаткування сільськогосподарських виробників: напрями покращення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Вип. 11. С. 20-23.
2. Добрунік Т.П. Спрощена система оподаткування: фіскальна значимість та пріоритети розвитку. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 60. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3543/3473> (дата звернення: 20.05.2024).
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 22.05.2024).
4. Подолянчук О.А. Організація обліку суб'єктів малого підприємництва. *Ефективна економіка*. 2017. №4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5536> (дата звернення: 22.05.2024).

5. Подолянчук О.А. Особливості бухгалтерського обліку та оподаткування прибутку підприємств. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки та практики*. 2022. № 1 (59). С. 136-153.

6. Подолянчук О.А., Лепетан І.М. Облік та оподаткування земельних ділянок сільськогосподарського призначення. *Агросвіт*. 2022. № 2. С. 37-44. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/2_2022/7.pdf (дата звернення: 22.05.2024).

7. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 липня 1999 року № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 20.05.2024).

8. Скрипник С.В., Лавров Р.В., Шепель І.В. Облік і оподаткування суб'єктів малого підприємництва. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 52. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2579/2498> (дата звернення: 22.05.2024).

9. Тулуш Л.Д. Концептуальні засади реформування та розвитку системи оподаткування сільгосптоваровиробників. *Економіка АПК*. 2017. №7. С. 62-75.

10. Юрчишена Л.В., Паращук О.В. Розвиток механізму оподаткування сільськогосподарських підприємств України. *Бізнесінформ*. 2020. №7. С. 270-277.

References

1. Volokhova, I.S. (2017), "The mechanism of taxation of agricultural producers: directions for improvement", *Naukovyj visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu*, vol. 11, pp. 20-23.

2. Dobrunik, T.P. (2024), "Simplified taxation system: fiscal significance and development priorities", *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 60, available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3543/3473> (Accessed 20.05.2024).

3. Verkhovna Rada of Ukraine (2010), "Tax Code of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (Accessed 22.05.2024).

4. Podolyanchuk, O.A. (2017), "Organization of accounting for small businesses". Efektyvna ekonomika, [Online], vol. 4, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5536> (Accessed 22.05.2024).
5. Podolianchuk, O.A (2022), "Peculiarities of accounting and corporate income taxation", Ekonomika, finansy, menedzhment: aktual'ni pytannia nauky ta praktyky, vol. 1 (59), pp. 136-153.
6. Podolianchuk, O. and Lepetan, I. (2022), "Accounting and taxation of agricultural land", Agrosvit, vol. 2, pp. 37–44, available at: http://www.agrosvit.info/pdf/2_2022/7.pdf (Accessed 22.05.2024).
7. Verkhovna Rada of Ukraine (1999), The Law of Ukraine "On Accounting and Financial Reporting in Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (Accessed 20.05.2024).
8. Skrypnyk, S.V., Lavrov, R.V. and Shepel', I.V. (2023), "Accounting and payment of small business entities", Ekonomika ta suspil'stvo, vol. 52, available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2579/2498> (Accessed 22.05.2024).
9. Tulush, L.D. (2017), "Conceptual foundations of the reform and development of the system of taxation of agricultural producers", Ekonomika APK, vol.7, pp. 62-75.
10. Yurchyshena, L.V. and Paraschuk, O.V. (2020), "Development of the mechanism of taxation of agricultural enterprises of Ukraine", Biznesinform, vol.7, pp. 270-277.

Стаття надійшла до редакції 29.05.2024 р.